

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

«Затверджено»

Голова приймальної комісії,
в.о. ректора Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Анатолій ІЛЬОСЬ

Протокол приймальної комісії № 3
від 23 квітня 2025 р.*



ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ ЗАМІСТЬ ЄФВВ
З МОВОЗНАВСТВА
ДЛЯ УЧАСТІ У КОНКУРСНОМУ ВІДБОРІ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ДРУГОГО
(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
на основі раніше здобутих рівня вищої освіти бакалавра (НРК 6), магістра,
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста (НРК 7)
(особам, яким надано таке право згідно Правил прийому до
ВНУ імені Лесі Українки в 2025 р.)

ЛУЦЬК – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового іспиту замість ЄФВВ з мовознавства, запропонована для вступників до Волинського національного університету імені Лесі Українки, яким надано таке право відповідно до Правил прийому ВНУ імені Лесі Українки в 2025 р., відповідає Програмі предметного тесту з мовознавства для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК 6, НРК 7, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19 травня 2025 року № 739. Питання програми передбачають з'ясування глибини засвоєних абітурієнтом філологічних знань, вміння їх застосовувати практично. Програма має широкий інформаційно-пошуковий діапазон, спрямована на актуалізацію вивченого лінгвістичного матеріалу.

При укладанні програми враховано матеріали сучасних підручників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, водночас вона передбачає орієнтацію на додаткову літературу, різноманітні словники тощо.

Програма містить тематичні блоки, які відображають основні розділи мовознавчої науки і зміст яких передбачає оволодіння основними лінгвістичними поняттями. Питання програми покликані виявити рівень оволодіння теоретичними відомостями про мовні явища, перевірити вміння фонетичного, морфологічного та синтаксичного аналізу мовних одиниць, практичного застосування правил граматики та культури усного й писемного мовлення.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. МОВОЗНАВСТВО ЯК НАУКА. МОВА, МОВЛЕННЯ, СУСПІЛЬСТВО

Мовознавство як наука про мову. Предмет і завдання, основні проблеми лінгвістичної науки (природа та сутність мови, мова й мислення, мова та мовлення, походження мови, мова й суспільство, система та структура мови). Система мовознавчих дисциплін: мовознавство загальне й часткове, теоретичне та прикладне.

Методологічна основа мовознавства. Індуктивний і дедуктивний підходи до вивчення мовних явищ. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу (методи проведення лінгвістичних досліджень): описовий метод; порівняльно-історичний метод; метод лінгвістичної географії; зіставний метод; структурний метод. Синхронія та діакронія як аспекти мовознавчого аналізу.

Зв'язок мовознавства з літературознавством, історією, археологією, філософією, логікою, соціологією, психологією, етнологією, культурологією, інформаційними технологіями, математикою, семіотикою, фізіологією, медициною, фізикою, географією.

Загальні поняття про мову. Системний характер мови. Система і норма

Сутність, природа мови. Мова як явище біологічне, психічне, суспільне. Структура мови. Ієрархійність (поліструктурність) рівнів мови. Теорія ієрархії рівнів (Еміль Бенвеніст). Рівні мови: основні (фонологійний, морфологічний, лексико-семантичний і синтаксичний); проміжні рівні (морфонологійний, словотвірний, фразеологічний). Взаємозалежність рівнів мови. Динамічність.

Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Види співвідношень: парадигмальні, синтагмальні й ієрархійні відношення між мовними одиницями.

Властивості мовних одиниць: системоутворювальні та системонабуті.

Мовна система: фонологія, морфологія, лексикологія, синтаксис.

Функції мови

Основні функції мови: комунікативна, мислетвірна.

Похідні (уточнювальні, часткові) функції мови. Фатична, репрезентативна, емотивна, експресивна, волюнтативна, прагматична, естетична, когнітивна, гносеологічна, референтна.

Знакова природа мови

Визначення мовного знака: класичні підходи (Фердинанд де Соссюр: означник, означуване; Чарльз С. Пірс: семіотична тріада).

Типологія знаків: види знаків в семіотиці: ікони, індекси, символи, сигнали, емблеми, жести, індикатори, метафоричні знаки.

Своєрідність мови як знакової системи: характеристика мовного знака: довільність, лінійність, змінність.

Знаковість і одиниці мови. Основні характеристики знака: план вираження, план змісту. Знак, напівзнак. Субзнаковий, знаковий і суперзнаковий рівні мови. Найменші мовні одиниці і знак (фонема, морфема, слово, речення).

Мовлення

Фізіологічні механізми мовлення. Форми вираження слова. Слово почуте, слово побачене, слово вимовлене.

Периферійний (голосовий) апарат мовлення, його будова. Дихальний, голосовий, артикуляційний. Активні, пасивні органи мовлення: рухомі (язик, губи, нижня щелепа, м'яке піднебіння, язичок); нерухомі (зуби, альвеоли, тверде піднебіння, задня стінка зів, верхня щелепа, порожнина носа).

Види мовлення

Зовнішнє мовлення: усне (монолог, діалог, полілог), писемне.

Внутрішнє мовлення.

Егоцентричне мовлення.

Мовлення як засіб спілкування

Функції, форми й засоби спілкування. Класифікації функцій спілкування: інформаційно-комунікативна, регулятивно-комунікативна, афективно-комунікативна.

Аспекти спілкування (комунікативний, інтерактивний, перцептивний) та їхні особливості.

Поняття «комунікативного бар'єру». Авторитет, уникнення, нерозуміння.

Вербальна та невербальна комунікація. Словесне спілкування, кінетика, паралінгвістика, проксемика.

Мова і суспільство

Соціальна функція мови: комунікація, соціалізація, ідентифікація.

Мова та влада: домінантні мови, мовна політика, мовна дискримінація.

Мова та соціальні зміни. Види соціальних змін: глобалізація, технологійні зміни, соціальні рухи.

Характерні риси взаємодії мови та культури: культурні концепти, мовні табу, мовні ритуали.

Мова та ідентичність. Види ідентичності (етнічна, соціальна, індивідуальна).

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВИ: ФОНЕТИЧНА ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Фонетична система мови

Три аспекти вивчення звуків (акустичний, артикуляційний, функційний).

Принципи класифікації голосних та приголосних звуків. Звук і фонема.

Фонемі в парадигматиці й синтагматиці (опозиції фонем, фонологійні класи).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку (фраза, синтагма, фонетичне слово, склад, звук). Наголос. Інтонація.

Фонетичні закони. Фонетичні зміни. Комбінаторні звукові зміни (акомодація, асиміляція, дисиміляція, метатеза). Позиційні звукові зміни (редукція, протеза).

Лексико-семантична система мови

Слово, поняття, концепт. Лексико-семантичні варіанти слова. Типи мотивації лексичних одиниць (фонетична, морфологічна, етимологічна, семантична).

Мовна семантика. Семантика й референція. Типи значень: лексичне та граматичне значення слова. Денотативне й конотативне значення слова. Стилiстичний компонент значення. Розвиток значення слова: розширення, звуження, меліоризація, зниження (пейорація), метафоричне перенесення, метонімічне перенесення, евфемізація.

Полісемія слова. Синоніми. Антоніми. Омоніми. Пароніми. Поняття семантичного поля.

Функційна диференціація лексики.

Стилiстична диференціація: книжна лексика, розмовна, нейтральна.

Соціальна й територіальна диференціація: професійна лексика (терміни); жаргонізми, арготизми, сленгізми, діалектизми.

Активна й пасивна лексика (неологізми, okazіоналізми, історизми, архаїзми).

Етимологія. Типи лексики за походженням (питомі й запозичені слова). Асиміляція запозичень: фонетична адаптація; граматична та лексична асиміляція.

Фразеологія. Класифікація фразеологізмів: за структурою, за семантичним принципом, за походженням, за функцією. Синонімія та антонімія фразеологізмів.

Лексикографія. Типи словників. Основні концепції укладання словників. Структура словникової статті. Ідеографічні словники у вітчизняній та закордонній лексикографії.

РОЗДІЛ 3. СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВИ: ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА МОВИ

Морфеміка і дериватологія

Морфемна будова слова. Види та варіанти морфем. Формотвірні / словотвірні афікси. Основа слова. Похідні й непохідні основи.

Словотвірна пара (похідне й твірне слово).

Способи творення слів. Морфологічні способи творення слів: афіксальні та неафіксальні (композиція, юстапозиція, аббревіація).

Неморфологічні способи творення слів: лексико-синтаксичний, лексико-семантичний, морфолого-синтаксичний (конверсія).

Морфологія

Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Способи вираження граматичних значень через афікси: флексія, суфікс, постфікс, префікс, інтерфікс.

Частини мови як лексико-граматичні класи слів. Принципи виокремлення частин мови.

Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника (рід, число, відмінок). Лексико-граматичні розряди іменника (власні / загальні назви; істоти / неістоти; конкретні / абстрактні назви; збірні / речовинні).

Прикметник як частина мови. Граматичні категорії прикметника (рід, число, відмінок). Лексико-граматичні розряди прикметника (якісні, відносні, присвійні). Ступенювання прикметників.

Числівник як частина мови. Класифікація числівників за семантичним принципом.

Займенник як частина мови. Розряди займенників.

Дієслово як частина мови. Особові й неособові форми дієслова.

Морфологічні категорії дієслова (вид, перехідність / неперехідність, стан, спосіб, час, особа, рід, число). Синтаксичні ролі дієслова.

Прислівник як частина мови. Розряди прислівників за значенням. Ступенювання прислівників.

Службові частини мови. Прийменник: розряди й функції. Сполучник: розряди й функції. Частка: розряди й функції.

Вигук та звуконаслідувальні слова.

Синтаксис

Типи синтаксичного зв'язку: сполучниковий (сурядний, підрядний) / безсполучниковий. Форми підрядного зв'язку: узгодження, керування, прилягання.

Словосполучення. Критерії класифікації словосполучень (за формою зв'язку, за будовою, за морфологічним принципом).

Типи простих речень за метою висловлення, за структурою (односкладні / двоскладні, поширені / непоширені, повні / неповні).

Актуальне членування речення: поняття теми й реми.

Типологія складних речень (складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові, багатокomпонентні з різними видами зв'язку).

Способи й засоби поєднання речень у тексті: ланцюжковий і паралельний зв'язки компонентів.

РОЗДІЛ 4. СТИЛІСТИКА

Стилістика як галузь мовознавства. Розділи стилістики та їхні завдання

Об'єкт і предмет стилістики.

Загальна стилістика: мета й завдання.

Стилістика мови як розділ про стилі мови.

Стилістика мовлення як розділ про семантичні, експресивно-стилістичні особливості мовлення в його усній і писемній формах.

Стилістика художньої літератури як розділ про специфічні особливості літературного напряму та індивідуальні особливості стилю письменника чи твору.

Функційна стилістика: мета й завдання.

Функційні стилі та їхня класифікація

Поняття функційного стилю й підстилю.

Офіційно-діловий стиль. Сфера застосування офіційно-ділового стилю. Становлення й розвиток офіційно-ділового стилю. Норми ділового стилю. Ознаки: документальність, стабільність, стислість, чіткість, стандартизованість вислову, регламентованість тексту. Кліше, штампи, канцеляризми. Підстилі офіційно-ділового стилю.

Науковий стиль. Ознаки наукового стилю: об'єктивність, логічність, узагальненість, однозначність, лаконічність, аргументованість, точність.

Публіцистичний стиль. Головні сфери реалізації сучасного публіцистичного стилю. Ознаки публіцистичного стилю: поєднання логічності доказів; точності висловлення положень з емоційно-експресивною образністю використання художніх засобів; доступність; спрямованість на широку аудиторію; інформативність.

Розмовний стиль. Головні сфери реалізації розмовного стилю. Ознаки розмовного стилю: спонтанність, безпосередність, невербальні засоби спілкування (міміка, жести), емоційність, використання вигуків, звертань, неповних речень.

Художній стиль. Головні сфери реалізації художнього стилю. Ознаки художнього стилю: образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображальність, поєднання конкретно-чуттєвого живописання з інтелектуалізмом. Засоби образності.

Жанрова диференціація

Поняття жанру в стилістиці.

Жанри офіційно-ділового стилю: закон, постанова, договір, меморандум, протокол, заява, резюме, автобіографія, діловий лист.

Жанри наукового стилю: монографія, стаття, тези, рецензія, анотація, доповідь, лекція.

Жанри публіцистичного стилю: стаття, замітка, репортаж, нарис, фейлетон, есе.

Жанри розмовного стилю: бесіда, промова (вітальна, застільна, поминальна).

Жанри художнього стилю: епічні (роман, сага, повість, оповідання, новела), ліричні (вірш, поема, балада), драматичні (трагедія, комедія, драма).

Стилістичні ресурси (засоби) мови

Поняття про тропи та фігури.

Фонетичні засоби стилістики: алітерація, асонанс, анафора, епіфора, звуконаслідування, фонетичний повтор, рима.

Лексичні засоби стилістики: алегорія, метафора, персоніфікація, метонімія, епітет, синекдоха, порівняння, оксиморон, гіпербола, літота, табу та евфемізми, іронія, сарказм, гротеск.

Синтаксичні засоби стилістики: антитеза, парцеляція, градація, інверсія, паліндром, акростих, параномазія, синтаксичний повтор, риторичне питання, риторичне звертання, еліпсис, багатосполучниковість, безсполучниковість, період.

Стилістика тексту

Ідея та зміст тексту.

Композиція художнього тексту.

Дискурс як комунікативне явище

Поняття дискурсу.

Основні ознаки дискурсу: комунікативність, інформативність, соціальність, інтерактивність.

Типологія дискурсу за сферами комунікації: академічний, дипломатичний, політичний, рекламний, медичний, юридичний, медійний, побутовий. Особливості типів.

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. Нариси з теорії тексту. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 280 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології : навч. посіб. Київ : Академія, 2006. 248 с.
3. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посіб. для студ. філол. спец. внз. Київ : Вища шк., 2006. 144 с.
4. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. для студ. філол. спец. внз. Київ : АртЕк, 1996. 224 с.
5. Богдан С. Стилістика української мови: навчально-методичні матеріали для практичних занять. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 48 с.
6. Богдан С., Приходько Н. Лінгвостилістичний аналіз тексту: навч. посіб. 2-ге вид., доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 182 с.
7. Бодик О., Рудакова Т. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
8. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
9. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова ; за ред. І. Р. Вихованця. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
10. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. 2-е вид., стер. Київ : Академія, 2009. 336 с.
11. Костусяк Н. М. Морфеміка, словотвір, морфологія української мови : навч. посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 164 с.

12. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник для студ. філол. спец. внз. Київ : Академія, 2001. 368 с.
13. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. 3-тє вид. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
14. Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. Л. Вступ до мовознавства : навч. посіб. для студ. внз. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 104 с.
15. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): навч. посібник. Київ, 2021. 279 с.
16. Мельник І. А. Фонетика і лексикологія української мови : [навчально-методичні матеріали до вивчення курсу]. Луцьк : Надстир'я, 2021. 120 с.
17. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: [підручник] / [за ред. М. Я. Плющ]. [7-е вид., стер.]. Київ : Вища шк., 2009. 430 с.
18. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів : Априорі, 2020. 280 с.
19. Сухорольська С. М., Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень = Methods of linguistic analysis : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 344 с.
20. Сучасна українська літературна мова : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / [С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.] ; [за ред. С. О. Карамана]. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
21. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студ. філол. спец. внз / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас, Г. О. Козачук ; за ред. М. Я. Плющ. 6-е вид., стер. Київ : Вища шк., 2006. 430 с.
22. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка : Практикум : [навч. посіб.] / [за ред. М. М. Фашенко]. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
23. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
24. Фаріон І. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV – XVII ст.: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2018. 656 с.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання формуються відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень вступників за першим (бакалаврським), другим (магістерським) та третім (PhD) рівнями вищої освіти під час проведення вступних випробувань у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Фаховий іспит проводиться у формі комп'ютерного тестування. Результати випробування оцінюються за шкалою від 100 до 200 балів. Вступник розв'язує 20 завдань, правильна відповідь за кожне з яких – 5 балів. Якщо вступник надав правильні відповіді менш ніж на два запитання, вступний іспит вважається не складеним.

Результати виконання завдань дозволяють виявити рівень підготовки вступника:

- 1 рівень (високий): 200-180 балів;
- 2 рівень (середній): 179-160 балів;
- 3 рівень (достатній): 159-140 балів;
- 4 рівень (низький): 139-100 балів.

Відповідальний секретар приймальної комісії



Олег ДИКИЙ